

Motion till riksdagen 2024/25:553

av **Lorena Delgado Varas m.fl. (V)**

En hållbar småföretagarpolitik

---

1 Innehållsförteckning

2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Småföretags förutsättningar.....	3
4 Företagare i Sverige.....	4
5 Trygghet i stället för otrygghet.....	4
6 Föräldraledighet och skyddsnet vid sjukdom.....	5
7 Småföretag inom gigeekonomi och kultursektorn	6
8 Starta företag	7
8.1 Ideellt engagemang	8
9 Trygghet för företagare.....	8
10 Myndighetskontakt och rättssäkerhet	8
11 Kooperativt företagande	9
11.1 Finansiering	10
11.2 Stöd till utbildning	10
11.3 Generationsskiften	10
12 Forskning och utveckling	11
13 Småföretagares möjlighet till innovation	11
14 Samiskt näringsliv	12
14.1 Samisk cirkulär ekonomi	13

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur ensamföretag ska kunna få ett skydd som är mer likt det anställda har vid arbetslöshet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över de möjligheter som finns för att underlätta föräldraledighet i ensamföretag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur ett avskaffande av sjuklöneansvaret för företag med upp till tio anställda ska kunna ske och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om nya bestämmelser kring hur SGI-beräkning ska göras för kulturföretagarna och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att bevaka och se över kulturskapares pensioner, särskilt i samband med utfasningen av ATP och utfasningen av de statliga inkomstgarantierna från Konstnärsnämnden, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om att utöka möjligheten till tjänstledighet för att starta eller ta över ett befintligt företag till 12 månader och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att se över utökade möjligheter till mindre utbildningar och information i samband med uppstart av nytt företag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdraga åt berörda myndigheter att vidta åtgärder för att säkra möjligheten till ideellt engagemang utan att rätten till a-kassa går förlorad och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Konsumentverket bör få i uppdrag att utveckla stöd och information till företagare gällande vilket konsumentskydd man har som företagare och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter och andra offentliga organ som regel inte ska kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar även om det gäller privata företag och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att se över Almis investeringar för att bredda verksamheten för att i högre utsträckning beröra mindre företag och ensamföretag och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om i vilka former staten kan underlätta för arbetstagarägda företag samt arbetstagarövertagande av hotad produktion och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör uppdras att ta fram förslag på åtgärder för att underlätta generationsskiften för företag och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka testanläggningar för små företag och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur patenträttigheterna kan ses över, bl.a. med avseende på hur obalansen mellan parterna vid rättegångar påverkar nyttiggörande av forskning och innovationsviljan, och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram ett sammanhållet åtgärdsprogram för små företag och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att utreda företagsformer kopplat till samiskt och övrigt näringsliv i Sápmi med syftet att underlätta och undanröja de hinder som gränshandeln stöter på och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som gynnar samisk cirkulär ekonomi genom att garantera/tillse finansiering av testanläggningar för slakt och förädling som bygger på samisk tradition och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att främja kvalitetsmärkning av samiska turismprodukter, varor och tjänster samt arbeta för utökad offentligt stöd för en hållbar samisk besöksnäring och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en affärsstrategi anpassad till samiska kulturella och kreativa näringar, stärkt kapitalförsörjning samt offentlig företagsfinansiering och EU-medel och tillkännager detta för regeringen.

3 Småföretags förutsättningar

För Vänsterpartiet är full sysselsättning ett viktigt mål. När alla människor har möjlighet att ha ett arbete fungerar vårt samhälle som bäst. Små och medelstora företag, samverkan mellan stat och näringsliv, export, forskning och klimat- och miljöhänsyn är sådant som kommer att kunna göra Sverige till en kunskapsdriven nation. Jobb skapas när innovationer och nytänkande omsätts i nya produkter och tjänster, inte genom att konkurrera om lägre löner och sämre villkor.

Småföretag är en viktig motor för Sveriges näringsliv. Inte bara för att sådana företag kan växa och bli stora, utan också för att de i bästa fall kan driva nya idéer och innovationer framåt. Den absolut största andelen av de företag som drivs i Sverige är också just små eller medelstora. Sverige har goda förutsättningar att utveckla företagande inom hållbarhet och energieffektivisering, vilket i sin tur kan driva på omställning till ett mer hållbart samhälle.

Vänsterpartiets politik för små och medelstora företag syftar till att skapa långsiktighet och goda förutsättningar för tillväxt. Men också trygghet för enskilda företag. Coronakrisen för ett par år sedan blottade svagheter och den utsatthet som småföretag agerar under.

Ett hållbart företagande handlar om långsiktiga spelregler för att säkerställa både ekonomisk utveckling, social trygghet och förutsättningar för en ekologisk omställning.

I den här motionen föreslår vi åtgärder för att även småföretag och de som arbetar inom dessa ska få ett tryggare arbetsliv.

4 Företagare i Sverige

I dag finns det mer än en miljon företag registrerade i Sverige. Lite mindre än tre fjärdedelar är enmansföretag. Bara 0,1 procent av företagen i Sverige har fler än 250 anställda och räknas som stora. Drygt 9,5 procent, eller ca 500 000 av Sveriges sysselsatta verkar som företagare. Många är kombinatorer som förenar en anställning med sitt företagande.

Den strukturomvandling som pågått under en längre tid har resulterat i att Sverige i dag har en stark tjänstesektor och över hälften av de svenska företagen är verksamma inom just tjänstesektorn.

Det finns stora demografiska skillnader när det kommer till företagande. Den övervägande andelen företagare i Sverige befinner sig i de högre åldersspannen och en stor andel är över 65 år. Det skapar utmaningar, inte minst vad gäller behovet av nödvändiga generationsskiften som kan antas öka framöver.

5 Trygghet i stället för otrygghet

Personer som driver eget företag med F-skattsedel ska ha samma rätt till det sociala trygghetsnätet som anställda. Det sociala skyddsnätet är en del av vår gemensamma välfärd och ska gälla alla, oavsett om man är tillsvidareanställd, timanställd eller egenföretagare. Dock måste ett ömsesidigt ansvar gälla. Som företagare har man ansvar för att betala in sociala avgifter och själv agera för att en sådan modell ska fungera. Det ska inte vara möjligt att avstå från att betala in nödvändiga avgifter och sedan lämna över ansvaret åt staten. Företag som sköter sig drabbas hårt när oschyssta företag låter bli att betala sociala avgifter för att kunna dumpa priserna.

Socialförsäkringsrättsligt görs det skillnad på olika företagsformer och konsekvenserna av detta kan bli stora och svåra att förutse för den enskilda företagaren, särskilt i ett uppbyggnadsskede. Hur den sjukpenninggrundande inkomsten räknas ut beror bl.a. på vilken företagsform man har valt. Den parlamentariska socialförsäkringsutredningen Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21) pekade på hur försäkringsskyddet brister för egenföretagare och utredningen Företagare i de sociala trygghetssystemen (SOU 2019:41) konstaterade att reglerna för sjuklön omfattar företagare med aktiebolag medan de med enskild firma och inkomst av näringsverksamhet har andra regler.

Vänsterpartiet menar att skyddsnäten måste fungera för hela arbetslivet, och i och med det, alla de olika bolagsformerna.

Arbetslöshetsförsäkringen omfattar både arbetstagare och företagare. Trots detta finns en del problematik för små och medelstora företag när det kommer till att ta del av skyddssystemen vid arbetslöshet. Utredningen Företagare i de sociala trygghetssystemen (SOU 2019:41) skriver att ”företagare har inte samma möjligheter som arbetstagare att beviljas arbetslöshetsersättning mellan uppdrag. Ersättning lämnas normalt inte heller till en person som bedriver näringsverksamhet på deltid.” Den här regelsättningen, som kräver att man lägger företag vilande eller lägger ned företaget,

fungerar dåligt när ett mindre företag delvis måste lägga ned sin verksamhet och i och med det bli deltidsarbetslös eller när ett mindre företag för tillfället har lite uppdrag. Det är svårt att hitta ett regelverk som kan komma åt det och det är heller inte alltid önskvärt, däremot drabbar det ensamföretagen särskilt hårt då skydds nätet redan från början varit svagare. Vänsterpartiet menar att ensamföretagens skydd behöver ses över.

Regeringen bör utreda hur ensamföretag ska kunna få ett skydd som är mer likt det anställda har vid arbetslöshet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Föräldraledighet och skydds nät vid sjukdom

Att driva ett eget företag kan många gånger var påfrestande, såväl ekonomiskt som psykiskt och socialt. Det är viktigt att det finns en trygg grund och ett fungerande socialt skydds nät även för företagare vid t.ex. sjukdom, arbetslöshet eller förändrade levnadsförhållanden.

En vikarie är tänkt att vara en person som ersätter en viss person under en bestämd tid. Möjligheten att anställa på vikariat fyller en nödvändig funktion på arbetsmarknaden genom att det går att anställa ersättare vid olika former av tjänstledighet, sjukdom och semestrar. I ensamföretag är anställning av en vikarie svårare än i andra företag, utbildningstiden kräver att man arbetar överlappande, vilket ofta inte går i ett ensamföretag av t.ex. ekonomiska skäl eller på grund av knepiga arbetstider. Detta gör att möjligheterna till föräldraledighet ofta blir lidande och riskerna med att låta företaget bero under ledigheten för stora. Samhället måste se till att underlätta för ensamföretagare att vara föräldraledig och sjuk. Det kan t.ex. ske genom att staten finansierar delar av vikariens utbildningstid.

Regeringen bör tillsätta en utredning för att se över de möjligheter som finns för att underlätta föräldraledighet i ensamföretag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I dag har arbetsgivarna ansvar för att betala sjuklönen i 14 dagar. När det gäller mindre företag kan regeln innebära problem. Även om mindre företag som kollektiv har en lägre sjukfrånvaro än genomsnittet kan sjuklönekostnaderna ge problem i det särskilda fallet. Ett mindre företag har inte alltid samma resurser och kanske heller inte samma kunskap som ett större företag. Det är mycket som talar för att gällande regler påverkar företagets vilja att anställa. Trots företagets möjligheter att försäkra sig och det s.k. särskilda högriskskyddet finns dessutom en risk att människor med återkommande sjukperioder stängs ute från arbetsmarknaden. Vi föreslår att mindre företag med upp till tio anställda helt ska slippa betala 14 dagars sjuklön. Företag med upp till tio anställda omfattas helt, för företag med 10–15 anställda sker sedan en upptrappning av kostnadsansvaret. Genom förslaget avlastas företagen ekonomiskt samtidigt som utestängningseffekter på arbetsmarknaden minskar.

Regeringen bör utreda hur ett avskaffande av sjuklöneansvaret för företag med upp till tio anställda ska kunna ske. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Småföretag inom gigeekonomi och kultursektorn

Arbetsmarknaden är i förändring, och allt fler arbetstagare hänvisas till tillfälliga anställningar, korta kontrakt och ofrivilligt företagande när fasta anställningar omvandlas till frilansuppdrag. Vissa branscher, såsom media och kultur men också restaurang, it och skogs- och jordbruk sticker ut med en hög andel s.k. kombinatörer. I många branscher blir få anställda och man blir tvungen att starta eget för att kunna utföra sitt jobb.

Enligt en rapport från LO blir det allt vanligare att anställda sägs upp och erbjuds att utföra samma arbete som egenföretagare. Därmed kan arbetsgivaren sänka sina arbetskraftskostnader och undgå sitt arbetsgivaransvar. Enligt en rapport från TCO är nästan var tionde egenföretagare att betrakta som s.k. falsk egenföretagare, dvs. en person som uppträder som egenföretagare med godkännande för F-skatt, men som jobbar under förhållanden som liknar en anställds (TCO 2018: Atypiska företagare. Om relationen mellan företagare och deras uppdragsgivare). F-skattesystemets nuvarande utformning urholkar således arbetstagarbegreppet, stärker arbetsgivarnas makt och påverkar i förlängningen maktbalansen på arbetsmarknaden. Vi vill komma bort från detta samtidigt som vi vill trygga småföretagarna.

En viktig del i vår kulturpolitik är att verka för en stark ekonomi som tillåter fler fasta anställningar på kulturinstitutioner och långsiktighet i bidragsregler så att fler fria grupper kan tillsvidareanställa. Men vi ser också behov av ett förstärkt trygghetsnät vid sjukdom, arbetslöshet och föräldraledighet.

I takt med att arbetsmarknaden förändrats har tryggheten vid sjukdom urholkats för stora grupper av människor. Regelverket för socialförsäkringarna är otydligt, vilket gör att det är svårt att på förhand veta vilken ersättning man kommer att få. Genom att försäkringsskyddet i socialförsäkringarna är beroende av arbetsinkomster finns det vissa grupper som saknar eller har en svag ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, framför allt vissa studerande, egenföretagare som startar ett företag och personer som kombinerar förvärvsarbete med exempelvis företagande. Tryggheten och förutsägbarheten brister för både arbetstagare med tidsbegränsade anställningar och för personer som kombinerar tidsbegränsade anställningar och företagande. Det är svårt att förutse den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) för tidsbegränsat anställda, eftersom den utgår från inkomstens varaktighet under sex månader framåt i tiden eller från inkomst som är årligen återkommande. Under coronakrisen blev detta tydligt i kultursektorn, som drabbades hårt, och många egenföretagare larmade om att reglerna i princip gjorde det omöjligt för dem att möta krisens effekter. Som kulturarbetare kan vissa perioder under ett år vara fulla av arbete medan andra perioder i stället inte innebär något jobb alls.

En annan vanlig inkomstkälla för kulturarbetare är stipendier. Det kan handla om att man får ett stipendium för att utveckla sitt musicerande, skriva pjäser eller starta upp konstnärsverksamhet. Dessa stipendier finns till för att stödja kultur som annars inte skulle vara inkomstbringande och är viktiga för att kulturen ska kunna vara levande och utvecklas. Dessa stipendier är i dag inte sjukpenninggrundande.

Regeringen bör tillsätta en utredning om nya bestämmelser kring hur SGI-beräkning ska göras för kulturföretagarna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Konstnärer har i mindre grad en kollektivavtalad tjänstepension än befolkningen som helhet. Detta i kombination med låga inkomster medför risker för mycket låga

pensioner. Enligt Konstnärspolitiska utredningen från 2018 gynnade ATP-systemet konstnärer på ett annat sätt än dagens pensionssystem just för att de saknat avtalspensioner. En annan problematik är beslutet från 2010 att successivt avveckla inkomstgarantin för konstnärer som delats ut via Konstnärsnämnden då det också har inneburit ett stödsystem för konstnärer efter pension. Det behövs nu åtgärder för att undvika att allt fler kulturskapare blir fattigpensionärer.

Regeringen bör få i uppdrag att bevaka och se över kulturskapares pensioner, särskilt i samband med utfasningen av ATP och utfasningen av de statliga inkomstgarantierna från Konstnärsnämnden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Starta företag

Att vara egenföretagare och att starta nytt är förknippat med en viss osäkerhet, vad gäller både trygghet och ekonomi. Det finns ett glapp mellan att vilja starta ett företag och att faktiskt göra det. Vänsterpartiet vill överbrygga det gapet och skapa bättre förutsättningar för att människor ska våga förverkliga sin idé. Det finns en rad olika offentliga lån och bidrag man kan söka för att starta eget. Det kan t.ex. handla om startstöd från Jordbruksverket eller mikrolån från Almi. I dag finns det möjlighet att ta tjänstledigt i upp till ett halvår för att starta och driva företag. Vi vill även där se en utökad möjlighet till tjänstledighet i 12 månader för att man ska få möjlighet att prova sin idé fullt ut. Detta bör även gälla då man tar över ett redan befintligt företag.

Regeringen bör återkomma med ett förslag om att utöka möjligheten till tjänstledighet för att starta eller ta över ett befintligt företag till 12 månader. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För någon som vill förverkliga sin affärsidé kan det vara svårt att navigera bland de olika bidrag och stödsystem som finns. Myndigheter som arbetar med näringslivsutveckling behöver bli bättre på att lyfta fram information om hur man startar företag. Hemsidan Verksamt.se är ett bra exempel på hur det kan fungera. Där har Skatteverket, Tillväxtverket, Bolagsverket och Arbetsförmedlingen gått ihop och samlat information på ett och samma ställe. Vänsterpartiet är positivt till att utveckla den typen av aktivt utåtriktat arbete från myndigheterna kring företagande. Vid uppstarten av ett företag är det mycket nytt att lära sig och mycket regler man måste förstå för att kunna göra rätt avvägningar. Det är viktigt, speciellt i en tid där att starta företag blir ett sätt att arbeta när man inte kan få andra jobb och F-skattsedel blir en väg till inkomst, att samhället möter upp med utbildning och information.

Regeringen bör få i uppdrag att se över utökade möjligheter till mindre utbildningar och information i samband med uppstart av nytt företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kapitalförsörjningen är ofta ett stort problem för småföretagare, inte minst vid nystart av företag. Undersökningar visar att särskilt två problem finns när småföretag speciellt på landsbygden behöver skaffa kredit. Det ena är att fasta objekt, som fastigheter, har så låga värden att det är svårt att belåna dem för annan verksamhet. Det andra är att ju längre från kreditgivare småföretagaren befinner sig, desto svårare är det att skaffa kredit. För ett dynamiskt näringsliv är en väl fungerande kapitalförsörjning av avgörande betydelse. De lokala bankerna är också viktiga för landsbygdens företags

kapitalförsörjning. Då de generellt har bättre lokalkännedom och möjligheter att arbeta närmare banken underlättar det möjligheterna till kapital. Vi utvecklar vår politik kring lokala banker i motionen Industri- och landsbygdspolitik (mot. 2024/25:554).

8.1 Ideellt engagemang

Det finns tillfällen när man från a-kassan felaktigt betraktat ideellt engagemang i t.ex. en ekonomisk förening som faktiskt företagande. Enligt gällande lagstiftning ska en sökande kunna ägna sig åt ”arbete av ideell karaktär i verksamheten” utan att detta ska anses utgöra personligen utfört arbete. Samtidigt finns exempel på människor som nekats a-kassa på grund av att man utan ekonomisk vinning engagerat sig i det lokala fotbollslaget eller byalaget. Uppenbarligen finns det brister i rådande praxis.

Regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att vidta åtgärder för att säkra möjligheten till ideellt engagemang utan att rätten till a-kassa går förlorad. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Trygghet för företagare

Problemet med annons- och fakturaskojare uppmärksammas med jämna mellanrum. I de flesta fall handlar det om olaglig verksamhet som är fråga om rena bedrägerier. Vänsterpartiet tycker att olika instanser som t.ex. Bolagsverket och Skatteverket tydligare än i dag måste prioritera dessa frågor. Det skulle ha en viktig preventiv effekt. Företagare har inte samma konsumentskydd i lagstiftningen som privatpersoner. Privatpersoner kan vända sig till Konsumentverket respektive de lokala konsumentrådgivarna. Företagare kan visserligen söka stöd i bransch- eller intresseorganisationer. Vi ser trots det gärna en bättre rådgivning och stöd även till småföretagare.

Konsumentverket bör få i uppdrag att utveckla stöd och information till företagare gällande vilket konsumentskydd man har som företagare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10 Myndighetskontakt och rättssäkerhet

Långa betalningstider är ett problem för många mindre företag. När betalningar drar ut på tiden ansträngs likviditeten, vilket i många fall innebär begränsningar, inte minst vad gäller möjligheter till expansion och nyanställningar. Vänsterpartiet menar att de regler som innebär att myndigheter och andra offentliga organ inte ska kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar även bör omfatta privata företag.

Myndigheter och andra offentliga organ ska som regel inte kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar även om det gäller privata företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Historiskt har staten varit en viktig risktagare i blivande framtidsbranscher genom myndigheter och statliga företag och i form av teknikutvecklare och kvalificerade beställare. De offentliga stöd som staten kan erbjuda ska komplettera marknaden. Det finns dock stora brister i marknadens möjligheter till långsiktiga och samhällsviktiga investeringar. Detta skapar vita fläckar inom viktiga områden. Staten har därför en

viktig marknadskompletterande roll. Almi gör mycket viktigt arbete i de här frågorna och är en viktig part i hur staten kan stötta upp innovation och företag. Däremot förekommer det emellanåt kritik mot verksamhet då den har problem att nå de minsta företagen. Vänsterpartiet vill därför se att Almis uppdrag förtydligas inom detta område.

Regeringen bör få i uppdrag att se över Almis investeringar för att bredda verksamheten för att i högre utsträckning beröra mindre företag och ensamföretag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Kooperativt företagande

Vänsterpartiet vill se en större mångfald av drifts- och ägandeformer inom företagandet, och där utgör kooperativ och arbetstagarägda företag en viktig del. Ett kooperativ är en form av samverkan där medlemmarna både äger och bedriver en ekonomisk verksamhet som de har behov och nytta av. Medlemmarna är i många fall delaktiga i verksamheten och får på så sätt inflytande och ökat ansvar. Det kan handla om privatpersoner som vill driva företag tillsammans eller att få struktur på olika former av samarbete mellan företag och/eller enskilda konsulter som arbetar utifrån gemensamma plattformar.

Det finns sju principer för Kooperation som tagits fram av kooperativa rörelser runtom i världen. De sju principerna är frivilligt och öppet medlemskap, demokratisk medlemsstyrning, solidariskt ekonomiskt deltagande, självständighet och oberoende gentemot omvärlden, utbildning, praktik och information till medlemmar och allmänhet, samarbete mellan kooperativ och samhällshänsyn.

Enligt organisationen Coompanion startas närmare 400 nya kooperativa företag per år och på tio år blir företagen dubbelt så stora mätt i omsättning och antal sysselsatta. De 100 största kooperativa och s.k. ömsesidiga företagen har en omsättning på drygt 450 miljarder kronor per år och 100 000 anställda. Det innebär att dessa företag utgör en relativt stor del av svenskt företagande. Vanliga branscher för kooperativ är inom jordbruk och livsmedel, elektricitet, skogsbruk och transporter, men också inom kultur, it, vård och omsorg. Det kooperativa företagandet har också visat sig mindre sårbart i kristider då dessa företag är livskraftigare och har en längre överlevnadsgrad, som är närmare 90 procent. Det visar på hur kooperativt företagande ofta är långsiktigt och hållbart.

I dag har det kooperativa företagandet i vissa avseenden en lägre status än flera andra företagsformer. Det blir främst ett problem för de mindre företagen och kan utgöra en svårighet, t.ex. vad avser upplåning. Genom stöd till t.ex. organisationen Coompanion, som arbetar med företagsrådgivning till kooperativa företag, kan arbetet för de kooperativa företagen underlättas. Forskning, utveckling och informationsspridning är en viktig del i att bygga de kooperativa företagen starkare.

För Vänsterpartiet är frågan om makten över den egna arbetssituationen central. Vi vill att människor ska ha inflytande över och delaktighet i sitt arbete och över produktionen. Arbetstagarägda företag är en modell för gemensamt ägande som dessutom skapar större handlingsutrymme för den anställde.

Vänsterpartiet menar att anställda i lönsamma företag som läggs ned eller flyttar sin produktion utomlands måste få ökade möjligheter att ta över och driva produktionen vidare genom arbetstagaräggande.

Regeringen bör tillsätta en utredning om i vilka former staten kan underlätta för arbetstagarägda företag samt arbetstagarövertagande av hotad produktion. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11.1 Finansiering

Många verksamma lyfter kooperativa företags svårigheter att få lån i jämförelse med andra företagsformer. Bankerna litar inte på säkerheten hos kooperativa företag, vilket leder till sämre rankning och sämre lånemöjligheter. Vänsterpartiet vill se ökade möjligheter till kapitalförsörjning för Kooperationen. En form vore att erbjuda statliga lånegarantier, en annan att se över om det finns ekonomiska eller regelmässiga hinder och strukturer som står i vägen. Kunskapen om det kooperativa företagandet behöver öka. Kooperativa företag upplever det också svårare att få tillgång till riskkapital då de inte kan erbjuda samma utsikter till stora vinster.

11.2 Stöd till ombildning

Det är i dag svårt för personalgrupper att tillsammans genom att starta Kooperation rädda företag som hotas av nedläggning. Det finns inte några direkta stöd för att bl.a. lösa de skulder som företaget kan ha dragit på sig samtidigt som man måste ha startkapital för att starta ett kooperativ. Detta är ett speciellt angeläget problem i spåren av coronakrisen där många företag hotas av nedläggning. Det behövs nya satsningar för att öka möjligheten till Kooperation i Sverige. Vänsterpartiet föreslår att det statliga företaget Almi bör få ett tillskott för att utfärda lån med syftet att de anställda ska kunna få förutsättningar att ta över annars nedläggningshotade företag. Efter genomgång av affärsplanen för det kooperativa företaget skulle Almi kunna bidra till att fler anställda själva skulle kunna rädda sina jobb.

11.3 Generationsskiften

Även om det finns ett relativt högt intresse för att starta och driva företag i Sverige är tendensen att intresset minskar, framför allt utanför storstadslänen. Det försvårar de nödvändiga generationsskiften som krävs för att hålla företagandet levande i hela landet. Återväxten inom vissa branscher är knapp och det saknas erfaren personal som kan ta över verksamheten, samtidigt som stora pensionsavgångar tillsammans med ett minskat intresse för t.ex. tekniska och naturvetenskapliga utbildningar skapar en överhängande risk för brist på personal och företagsledare inom vissa yrkeskategorier. Det här får inte bara konsekvenser för det enskilda företaget som inte kan drivas vidare, utan många gånger för hela lokalsamhället. En sådan utveckling är ett direkt hot mot ambitionen om att hela landet ska leva och måste mötas av politiska åtgärder för att underlätta generationsskiften.

Vänsterpartiet vill se ökade möjligheter till kapitalförsörjning då man tar över ett befintligt företag eller vid ett övertagande då man väljer att driva vidare verksamheten som kooperativ.

Berörda myndigheter bör uppdras att ta fram förslag på åtgärder för att underlätta generationsskiften för företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 Forskning och utveckling

Sverige behöver ställa om till innovationsdriven tillväxt. Det andra gör billigare och ibland bättre måste vi möta med högre kunskapsinnehåll, resurseffektivare produktion samt en produktion av varor och tjänster som utgår från våra samhällsutmaningar snarare än vårt konsumtionsdriv. Omställningen av ekonomin måste ske i ett nytt ekonomiskt landskap, där klimatfrågan och den växande befolkningen utgör både utmaningar och möjligheter. Forskning och utveckling måste ske i nära relation med industrin. Sådana satsningar bör prioriteras från statligt håll.

Många viktiga innovationer kommer från små företag; ändå är det ofta stora företag som får stöd att tillämpa sin forskning i de statliga labben. Små företag har varken tiden, resurserna eller kapaciteten och behöver stöd i detta.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med en plan för att utöka testanläggningar för små företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att stärka innovationskraften behöver småföretags startups och uppfinnares patent säkerställas. Patenträttegångar är väldigt dyra, vilket gör att få vågar ta risken. Bland annat har Europeiska kommissionen och World Intellectual Property Organization (Wipo) studerat dessa frågor. Sammanfattningsvis har de kommit fram till att reglerna för rättegångar är en grundpelare i ett patentsystem, att kostnadsfördelning har en fundamental betydelse, att tidsutdräkten till det rättsliga utslaget har stor betydelse samt att data för jämförelse mellan olika system saknas. I Sverige tar dessutom rättegångarna lång tid jämfört med liknande rättegångar i andra delar av världen.

Dessutom föreslår Vänsterpartiet att patentlagstiftningen bör ses över i andra avseenden såsom tekniköverföring som gynnar klimatomställningen eller för att bredda livsviktig läkemedelsproduktion vid pandemier. Se vår motion En aktiv handelspolitik (mot. 2021/22:443).

Regeringen bör utreda hur patenträttigheterna kan ses över, bl.a. med avseende på hur obalansen mellan parterna vid rättegångar påverkar nyttiggörandet av forskning och innovationsviljan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13 Småföretagares möjlighet till innovation

Mindre företag är de som säkrar upp möjligheten till full sysselsättning och står för nyskapande lösningar. Men de som kommer på bra idéer blir ofta överkörda av större företag som helt struntar i rättigheterna. I jämförelse med andra länder har Sverige en något lägre andel små företag. Mindre och medelstora företag har även en mycket liten del av den forskning och utveckling (FoU) som utförs. Det betyder att alla de produkter, system, processer och andra tjänster som t.ex. företag inom hållbar utveckling tillhandahåller också hamnar på efterkälken när väl forskningen går över till ett kommersiellt

företag. Ofta snappas dessa företag också upp av utländska investerare. Arbetstillfällena hamnar utanför Sverige. Staten borde i dessa fall ta ett större ansvar för utvecklingen.

Regeringen bör ta fram ett sammanhållet åtgärdsprogram för små företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

14 Samiskt näringsliv

Samiskt näringsliv är gränsöverskridande, det förgrenar sig över hela Sápmi. Det är ingen överdrift att säga att det samiska näringslivet och företagandet inte prioriteras i den regionala eller nationella näringslivspolitikerna och det råder allmän okunskap och oförståelse för det samiska näringslivets förutsättningar och villkor. Det är en av anledningarna till att samiska näringar och företag saknar det stöd och den service som övriga näringar och företag har god tillgång till och det bidrar till att samiskt näringsliv och företag har svårigheter att växa och utvecklas. Det vill Vänsterpartiet göra något åt.

Vi tror också att genom att utveckla förutsättningarna för det samiska näringslivet kan vi också underlätta företagande för andra grupper. I Sápmi finns även andra minoriteter som delar upplevelsen av oförståelse, därför tror vi att utvecklandet av samiskt näringsliv kan leda till positiva synergier för andra grupper.

Grunden för det samiska näringslivet är det samiska materiella och immateriella kulturarvet och naturen och består av en mångfald av verksamheter som har det gemensamt att de utgår ifrån det nära sambandet mellan näring, naturmiljön och kultur. Det karaktäriseras av småskalighet och lokal anpassning. Ett samiskt företag balanserar mellan affärsmässiga och icke-kommersiella värderingar, exempelvis är en renskötare inte bara en företagare utan även bärare och förvaltare av ett kulturarv. Familjeföretagandet är en vanlig företagsform bland samiska företagare.

De samiska företagen är genomgående små och kartläggningar som gjorts visar att ca en tredjedel av rennäringsföretagen kombinerar renskötsel med annan företagsverksamhet. Utöver traditionellt samiska näringar finns en stor andel samiska företag inom andra branscher som besöksnäringen, småskalig förädling av livsmedel, livsmedelsframställning/samisk mat, detaljhandel, gårdsbruk, landtransporter och duodji, samiskt slöjdhantverk.

Vi ser en expansiv besöksnäring i norra Sverige, som inte alltid respekterar samisk kultur eller de möjligheter som finns i att stärka och vidareutveckla samisk besöksnäring. Det finns ett behov av ett lokalt näringsliv som utformas efter samisk kunskap; som stärker de samiska samhällena ekonomiskt och värnar om samiskt kulturliv. Befintliga affärsmodeller som i dag tillämpas av stödgivande offentliga myndigheter, banker, riskkapitalbolag har svårt att beskriva det samiska företagandets förutsättningar och villkor på ett korrekt och ändamålsenligt sätt.

Det gränsöverskridande samiska näringslivet, där många företag växlar tjänster och produkter, och där samverkan mellan Sverige, Norge och Finland är vardag, stöter ofta på olika gränshinder kopplat till handeln. Det behövs ett helhetsgrepp och en genomlysning av vilka specifika gränshinder som samiskt företagande stöter på. Att förenkla – eller ta bort gränshinder – är inte bara positivt för det samiska företagandet utan för allt företagande som sker i gränsområdena.

Regeringen bör ta initiativ till att utreda företagsformer kopplat till samiskt och övrigt näringsliv i Sápmi med syfte att underlätta och undanröja de hinder som

gränshandeln stöter på. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

14.1 Samisk cirkulär ekonomi

Slakt- och förädlingsanläggningar är i dag utformade efter regelverk för andra djurslag än ren. Kostnaderna för småskalig slakt- och förädling är höga bl.a. på grund av den lagstadgade veterinärbesiktningen. Nuvarande regelverk är inte anpassat till rennäringen. Nya slaktmetoder och modeller för slakt av renar behöver utvecklas bl.a. utifrån grundläggande samiska traditioner samtidigt som innovativa metoder behöver utvecklas för att kunna återta traditionell kunskap om hur hela renen ska kunna tillvaratas.

Regeringen bör återkomma med förslag som gynnar samisk cirkulär ekonomi genom att garantera/tillse finansiering av testanläggningar för slakt och förädling som bygger på samisk tradition. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den samiska besöksnäringen har stor utvecklingspotential. Hållbarhet i alla led, kunskap om djur och natur, småskalighet och bevarande av traditioner och den samiska kulturen. Samisk mat och samisk turism kan bli ett starkt varumärke genom kvalitetsmärkning och bättre strategisk marknadsföring. Det är också ett uttalat prioriterat mål inom samisk besöksnäring.

Regeringen bör arbeta för att främja kvalitetsmärkning av samiska turismprodukter, varor och tjänster samt arbeta för utökad offentligt stöd för en hållbar samisk besöksnäring. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det behövs vidare en affärsstrategi anpassad till samiska kulturella och kreativa näringar, en stärkt kapitalförsörjning samt offentlig företagsfinansiering och EU-medel till både befintligt och framtida samiskt näringsliv och dess företagare.

Vad som ovan anförs om en affärsstrategi anpassad till samiska kulturella och kreativa näringar, stärkt kapitalförsörjning samt offentlig företagsfinansiering och EU-medel bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Lorena Delgado Varas (V)

Ida Gabrielsson (V)

Birger Lahti (V)

Cicie Weidby (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)

Ilona Szatmári Waldau (V)